

Valitsemissektori rahandusnäitajad Euroopa Liidu riikides

Nr. 12

25.09.2018

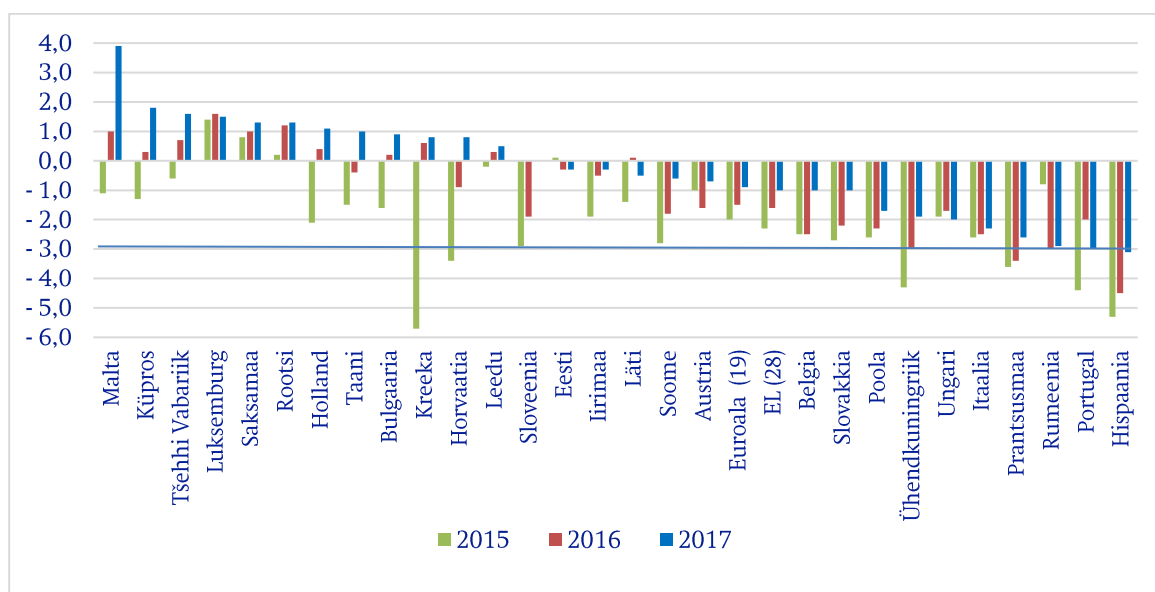
Käesolevas teemalehes leiate võrdleva ülevaate Euroopa Liidu liikmesriikide valitsemissektori rahandust iseloomustavatest näitajatest: eelarvepositsioon (puudujääk, ülejääk), võlg, kogutulud ja kogukulud. Neid näitajaid analüüsitakse ja võrreldakse riigi tegevuste planeerimisel, et näha, kuidas teised riigid toimivad, millised on nende prioriteedid ja tuluallikad.

Valitsemissektori eelarvepositsioon ja võlg

Teadaolevalt tulenevad eelarvepositsiooni ja võlataseme piirmäärad EL-i stabiilsuse ja kasvu paktist, millega liikmesriigid on võtnud kohustuse hoida riigi eelarvepuudujääk alla -3% riigi sisemajanduse koguproduktist (SKP) ja valitsemissektori võlg alla 60% SKP-st. Kui neid tasemeid ei järgita, siis algatatakse riigi vastu ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus.

2017. aastal vähenes võrreldes eelmise aastaga valitsemissektori eelarve puudujääk nii euroalal (1,5%-lt -0,9%-le) kui ka EL 28-s (-1,6%-lt -1%-le). Valitsemissektori eelarvepositsioon SKP suhtes paranes võrreldes 2016. aastaga 24 EL-i liikmesriigil, kusjuures kõige enam suurenes see Maltal (2,9 protsendipunkti SKP-st) ja Sloveenial (2 protsendipunkti SKP-st), viimane jõudis 2017. aastaks puudujäägis eelarvest tasakaalustatud valitsemissektori eelarveni. Võrreldes 2016. aastaga asendus puudujäägis eelarve ülejäägiga ka Taanil ja Horvaatial.

Joonis 1. Valitsemissektori eelarve üle-/puudujääk 2015–2017, % SKP-st

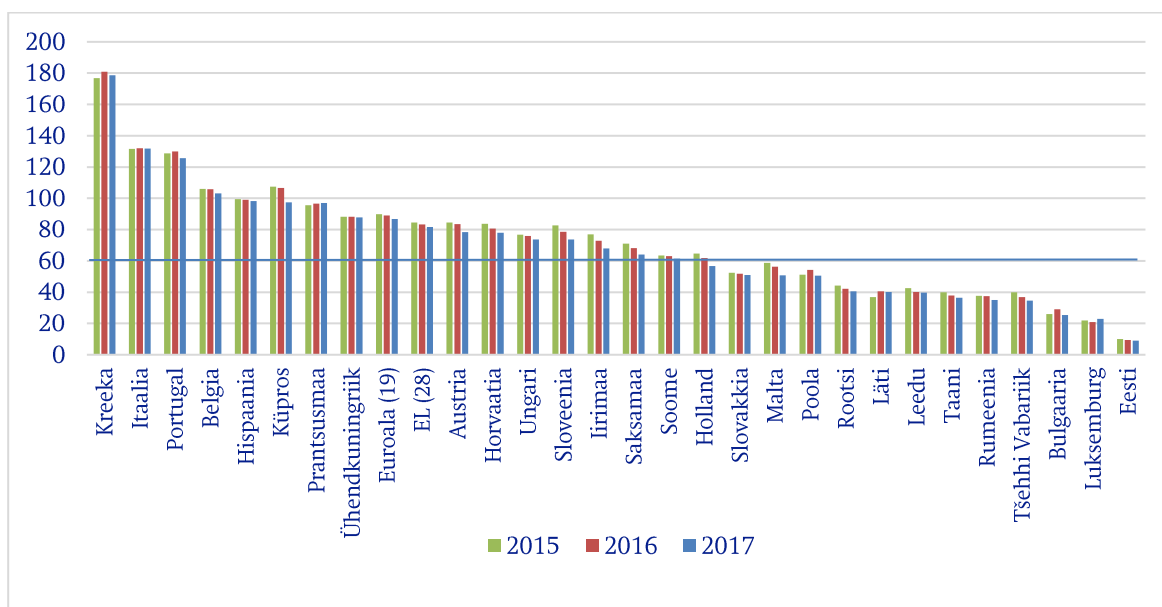
Allikas: Eurostat

2017. aastal oli valitsemissektori eelarve ülejäägis kokku 12 EL-i liikmesriigil (aasta varem 11 riigil): Maltal, Küprosel, Tšehhi Vabariigil, Luksemburgil, Rootsil, Saksamaal, Hollandil, Taanil, Bulgaarial, Kreekal, Horvaatial ja Leedul.

Eesti valitsemissektori eelarve on kahel viimasel järjestikusel aastal olnud puudujäägis (kummalgi aastal -0,3% SKP-st). Lisaks Eestile oli 2017. aastal valitsemissektori eelarve puudujäägis veel 14 EL-i liikmesriigil (aasta varem 17 riigil): Iirimaa, Läti, Soome, Austria, Belgia, Slovakkia, Poola, Ühendkuningriik, Ungari, Itaalia, Prantsusmaa, Rumeenia, Portugalil ja Hispaania. Hispaania (-3,1% SKP-st) ja Portugalil (-3,0%) oli valitsemissektori eelarve puudujäägis rohkem, kui lubatud piirmäär ette näeb. Hispaania on ka ainuke riik, kelle suhtes on 2018. aastal avatud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus.

Järgmine oluline valitsemissektori rahandusnäitaja on võlasuhe SKP suhtes (vt joonis 2), mis 2017. aastal vähenes nii EL 28-s (83,3%-lt 81,6%-le) kui euroalal (89,0%-lt 86,7%-le). Valitsemissektori võlg SKP suhtes suurenes kahel liikmesriigil – Luksemburgil (2,2 protsendipunkti SKP-st) ja Prantsusmaal (0,4 protsendipunkti) ning vähenes 26 liikmesriigil, sh enim vähenes Küprosel (-9,1 protsendipunkti) ja Maltal (-5,4 protsendipunkti).

Joonis 2. Valitsemissektori võlatase 2015–2017, % SKP-st

Allikas: Eurostat

Valitsemissektori võlataseme piirmäära arvestuses oli 2017. aastal 15 liikmesriigi võlatase üle 60% SKP-st. Kõige suurem valitsemissektori võlatase oli Kreekal (178,6%), järgnesid Itaalia (131,8%), Portugal (125,7%), Belgia (103,1%) ja Hispaanias (98,3%). Väikseim võlatase oli Eestil (9,0%), järgnesid Luksemburg (23,0%), Bulgaaria (25,4%), Tšehhi Vabariik (34,6%), Rumeenia (35,0%) ja Taani (36,4%).

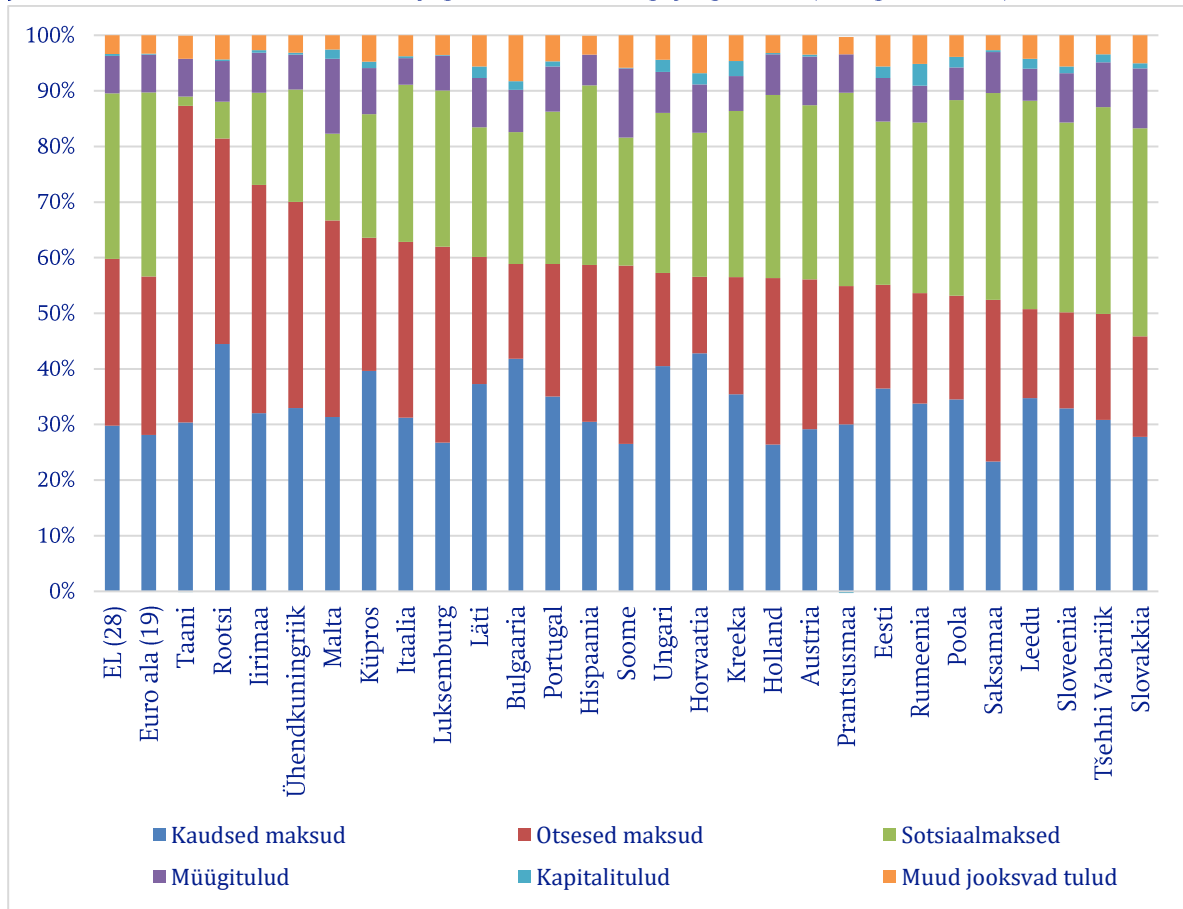
Valitsemissektori tulud

Valitsemissektori peamised tululiigid on maksud ja sotsiaalmaksed, mis 2017. aastal moodustasid EL 28-s keskmiselt 89,5% valitsemissektori kogutuludest. Siiski on iga liikmesriigi puhul erinevate tululiikide suhteline tähtsus väga erinev (vt joonis 3). Näiteks moodustasid 2017. aastal maksud Slovakkias ja Tšehhi Vabariigis vähem kui 50% valitsemissektori tuludest, samas Taanis moodustasid maksud tuludest lausa 87,6% ja Rootsis 81,5%. Samuti saab kaudsete ja otsete maksude osatähtsuse järgi hinnata, millises suunas on riikide maksumeetmete fookus suunatud.

Kõige suurem sotsiaalmaksete osatähtsus kogutuludes oli Leedus ja Slovakkias (mõlemal 37,5%), seejärel Tšehhi Vabariigis ja Saksamaal (mõlemal 37,2%) ning kõige väiksem sotsiaalmaksete osatähtsus oli Taanis (1,7%).

Väiksema tähtsusega tululiigid valitsemissektori tuludes on müügitulud (turutoodang, toodang enda tarbeks), muud jooksvad tulud ja kapitalitulud, mis moodustasid EL 28-s keskmiselt 10,5% kogutuludest.

Joonis 3. Valitsemissektori tulude jagunemine tululiigi järgi, 2017 (% kogutuludest)

Allikas: Eurostat

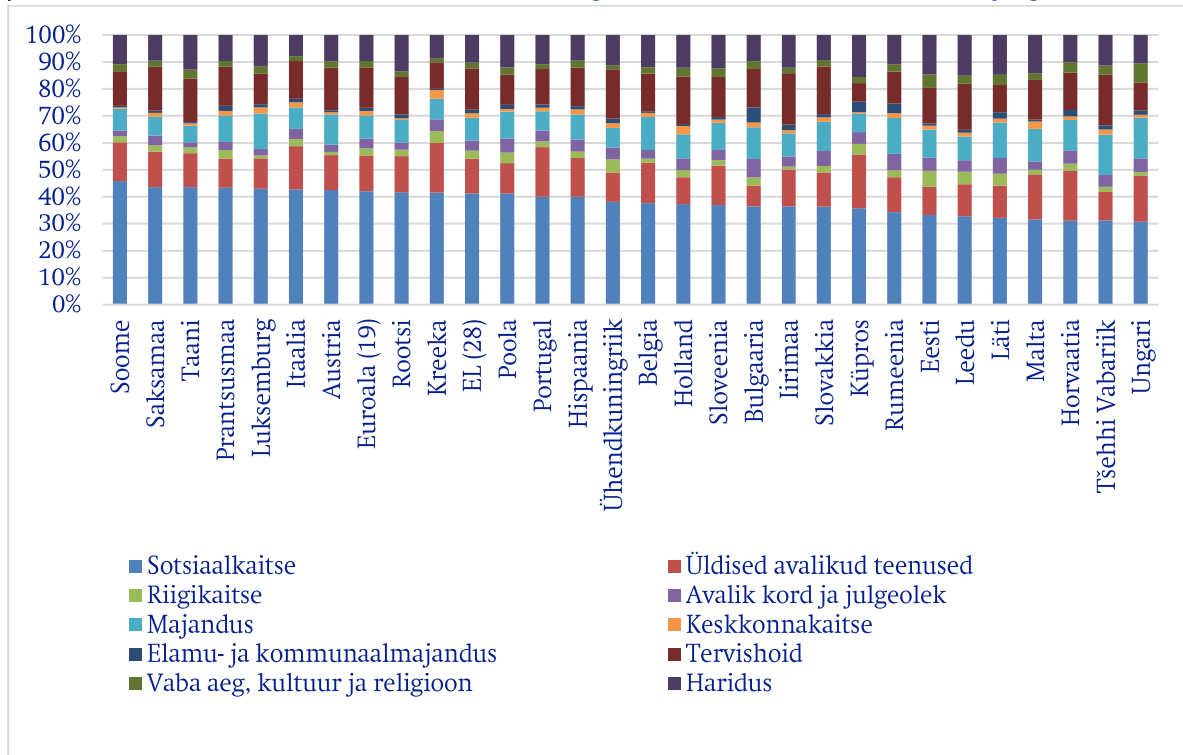
Eestis hõlmasid maksutulud 55% valitsemissektori kogutuludest, millest tarbimisele suunatud kaudsete maksude osatähtsus oli 36,5% ning tulule, omandile ja kapitalile suunatud otseste maksude osatähtsus oli kogutuludes 18,6%. Sotsiaalmaksude alla kuuluva sotsiaalmaksu osatähtsus tuludes oli 29,3%.

Valitsemissektori kulud

Valitsemisfunktsioonide üle statistika pidamiseks hinnatakse EL-s neid COFOG klassifikaatori (*Classification of the Function of Government*) kulude struktuuri alusel, mille järgi funktsioonid on jaotatud kümne valdkonna vahel (vt joonis 4). EL 28 arvestuses olid 2016. aastal prioriteetsed valdkonnad sotsiaalkaitse (keskmiselt 41,2% kogukuludest), tervishoid (15,3%), üldised avalikud teenused (12,9%) ja haridus (10,2%).

Sotsiaalkaitsele kulutasid enim Soome (45,8%), Saksamaa ja Taani (mõlemad 43,6%). Balti riigid kulutasid sotsiaalkaitsele alla EL keskmise, olles kulutuste tasemelt EL liikmesriikide seas tagareas (Eestis 33,3% kogukuludest). Enim kulus tervishoiuvaldkonnale Iirimaa (19,2%), Tšehhi Vabariigis (18,9%) ja Ühendkuningriigis (18,3%), kõige vähem Ungaris (10,3%), Lätis (10%), Kreekas (9,9%) ja Küprosel (6,8%). Eesti püsis kulude tasemelt EL keskmise taseme juures (13,1% kogukuludest). Üldistele avalikele teenustele kulus kõige enam Küprosel (20%) ja Horvaatial (18,6%). Eestil kulus üldistele avalikele teenustele 10,4% valitsemissektori kogukuludest, olles koos Hollandi (9,9%) ja Bulgaariaga (7,8%) üldistele avalikele teenustele kõige vähem kulutavad riigid.

Joonis 4. Valitsemissektori kulude osatähtsus kogukuludes valitsemisfunktsiooni järgi, 2016

Allikas: Eurostat

Eesti prioriteetideks riikide võrdluses oli riigikaitse ja haridusvaldkond. Kui EL 28-s keskmiselt kulus riigikaitsele 2,9%, siis Eesti kulutas riigikaitsele EL-i liikmesriikidega võrreldes kõige rohkem (6% kogukuludest), järgnesid Ühendkuningriik (4,8%), Leedu (4,6%) ja Läti (4,4%). Lisaks riigikaitsele oli Eesti esirinnas haridusvaldkonna kulutustelt (14,6% kogukuludest), rohkem kulutasid vaid Küpros (15,6%), Leedu (15,1%) ja Läti (14,7%). Uue nelja-aastase perioodi prioriteetideks on Eestil eelarvestrateegia järgi majanduskasvu edendamine, rahvaarvu suurendamine, julgeoleku tugevdamine ning ühiskondliku heaolu ja sidususe suurendamine.

Kokkuvõte

Kuigi valitsussektori eelarve oli 2016. ja 2017. aastal väikses puudujäägis, siis riigi eelarvestrateegia 2019–2022 kohaselt on nominaalne eelarve ülejäägis kõik järgmised neli aastat ning struktuurses tasakaalus järgmised kolm aastat, jõudes 2022. aastaks väikesesse ülejääki 0,1% SKP-st. Samuti on aastatel 2016–2017 vähenenud riigivõlg ning iga-aastaselt kasvab riigieelarve tulude maht, seega on Eesti valitsussektori rahandusnäitajad heas seisus.

Kai Raudkivi
nõunik

Kasutatud allikad

- [Riigi eelarvestrateegia 2019–2022](#)
- [Eurostat andmebaas](#)